

Міністерство освіти і науки України
Красноармійський індустріальний інститут
державного вищого навчального закладу
«Донецький національний технічний університет»

МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
з цивільного права
для студентів економічних спеціальностей

Красноармійськ – 2007

Міністерство освіти і науки України
Красноармійський індустріальний інститут
державного вищого навчального закладу
«Донецький національний технічний університет»

МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
щодо організації самостійної роботи студентів
з дисципліни «Цивільне право»
для студентів економічних спеціальностей

Розглянуто на засіданні
кафедри СГП КП ДонНТУ
протокол № 1 від «29» 08 2007

Затверджено на засіданні
навчально-видавничої
ради ДонНТУ
протокол №   від « » _____ 2007

Методичний посібник з цивільного права для студентів економічних спеціальностей / укладач: Н.І. Дяченко, кандидат історичних наук, доцент кафедри СГП КП ДонНТУ. – Красноармійськ: КП ДонНТУ, 2007. - 41 с.

В методичному посібнику представлені: тематичний зміст лекційного курсу з цивільного права, тематика і плани семінарських занять, тематика курсових і контрольних робіт з методичними вказівками до їх виконання, екзаменаційні (залікові) питання, критерії оцінювання самостійної роботи студентів. В посібнику надано список рекомендованої літератури.

Укладач: Дяченко Н.І., кандидат історичних наук, доцент

Рецензент: Школяренко О.О., кандидат економічних наук, доцент кафедри ЕіМ КП ДонНТУ

Відповідальний за випуск: завкафедри СГП КП ДонНТУ
Дяченко Н.І.

Зміст

1.	Загальні положення	6
2.	Обсяг і структура курсу	7
3.	Тематичний зміст лекційного курсу	9
4.	Самостійна робота студентів	20
5.	Плани семінарських занять	21
6.	Тематика курсових робіт	26
7.	Методичні вказівки по виконанню курсових робіт	28
8.	Варіанти контрольних робіт	30
9.	Задачі до контрольних робіт з цивільного права ..	32
10.	Методичні рекомендації щодо виконання контрольних робіт	35
11.	Екзаменаційні (залікові)питання	36
12.	Критерії оцінки знань студентів	39
13.	Список рекомендованої літератури	40

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Перехід України до ринкової економіки призводить до розширення сфери цивільно-правового регулювання майнових відносин, що виникають у різних сферах діяльності. На зміну централізованому розподілу матеріально-технічних ресурсів приходять договірні відносини, що ґрунтуються на цивільно-правових засадах. Майно, земля та інші природні ресурси стають об'єктами цивільно-правових угод. Принцип верховенства права, проголошений у статтях 1 та 8 Конституції України безперечно втілений і у цивільне право.

Під час вивчення дисципліни «Цивільне право» студенти повинні засвоїти загально визнані цивілістичні постулати. опанувати інструментарій, навчитися самостійно аналізувати його законодавче оформлення, оволодіти навичками практичного застосування цивільно-правових знань, що і становить мету викладання дисципліни. Головними завданнями курсу є сприяння формуванню у студентів умінь орієнтуватися в системі джерел цивільного права, аналізувати й узагальнювати вивчений матеріал.

Зміст програми вивчення дисципліни «Цивільне право» охоплює загальну і особливу частини трудового права, а також вивчення і аналіз норм цивільного права зарубіжних країн.

При вивченні дисципліни поєднуються аудиторні заняття і поза аудиторна самостійна робота студентів. Аудиторні заняття проводяться у формі лекційних, семінарських та практичних занять. Зміст самостійної роботи визначається тематичним планом вивчення дисципліни, методичними матеріалами та завданнями викладача.

Перевірка засвоєних знань, набутих навичок і вмій студентів відбувається у формі поточного, модульного та підсумкового контролю.

Поточний контроль передбачає активну участь у семінарських заняттях та роботу в аудиторії під час лекцій.

Модульний контроль здійснюється після опанування визначного у структурі курсу обсягу знань (двічі на семестр).

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліків або іспитів по закінченню семестру.

В методичному посібнику надано структуру, обсяг курсу, тематичний план лекцій та семінарів, тематику курсових і контрольних робіт з методичними рекомендаціями до їх виконання, екзаменаційні (залікові) питання, питання до модульного контролю. Виділені критерії оцінки самостійної роботи студентів та список рекомендованої літератури.

Обсяг курсу «Цивільне право» передбачає 113 годин аудиторного навантаження та 170 годин СРС (в тому числі – курсову роботу у другому модулі УІ семестрі).

2. ОБСЯГ І СТРУКТУРА КУРСА «ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО»

№	Тема	Кількість годин		
		лекції	семінари	СРС
<i>5 семестр, 1 модуль</i>				
1.	Поняття, предмет та метод. цивільного права	2	2	4
2	Поняття та види цивільних правовідносин	2	2	4
3	Громадяни як суб'єкти цивільного права	2	2	4
4	Юридичні особи як суб'єкти цивільного права	2	2	4
5	Поняття і види об'єктів цивільних прав	2	2	4
6	Речі як об'єкти цивільних прав	2	2	4
7	Право власності в Україні: загальна характеристика	2	2	4
8	Особисті немайнові права як об'єкти цивільних прав: загальна характеристика	2	2	4
	<i>Всього</i>	<i>16</i>	<i>16</i>	<i>28</i>

2 модуль				
9	Особисті немайнові права, що забезпечують фізичне існування особи	2	2	2
10	Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття особи	2	2	2
11	Правочини та їх види	2	2	2
12	Захист цивільних прав. Способи захисту цивільних прав	2	2	2
13	Цивільно-правові строки: Поняття позовної давності	2	2	2
14	Поняття і види цивільно-правової відповідальності	2	2	2
15	Зобов'язання: загальна характеристика	2	2	2
16	Забезпечення виконання зобов'язань	2	2	2
17	Стандартний договір: поняття і види договорів	2	2	3
	<i>Всього</i>	<i>18</i>	<i>18</i>	<i>19</i>
6 семестр , 1 модуль				
1	Договір купівлі-продажу та його особливості	1	2	4
2	Договір найму (оренди). Лізинг	1	2	4
3	Не договірні зобов'язання: загальна характеристика	1	2	4
4	Право інтелектуальної власності: загальна характеристика	1	2	4
5	Види прав інтелектуальної власності	1	2	4
6	Спадкове право: загальна характеристика	2	4	4
7	Види спадкування. Спадковий договір	1	2	4
	<i>Всього</i>	<i>8</i>	<i>16</i>	<i>28</i>

2 модуль				
8	Суб'єкти і об'єкти спадкового права	1	2	1
9	Здійснення права на спадок.	1	2	1
10	Шлюб і сім'я в Україні	1	2	1
11	Майнові і немайнові відносини подружжя	1	2	4
12	Права і обов'язки дітей в сім'ї. Усиновлення	1	2	4
13	Поняття «житло». Право власності на житло	1	2	4
14	Особливості житлових відносин	1	2	4
	<i>Всього</i>	<i>7</i>	<i>14</i>	<i>19</i>

3. ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

Вступ

Місце цивільного права в системі права. Значення, вивчення навчальної дисципліни для юриста. Особливості вивчення цивільного права.

Основні розділи та обсяги дисципліни. Вимоги до знань і вмінь при вивченні дисципліни.

Тема 1. Поняття, принципи і система цивільного права.

Зміст заняття

Поняття цивільного права як приватного права. Предмет регулювання цивільно-правових відносин. Особливості методу цивільного права. Функції цивільного права. Система цивільного права. Відмежування цивільного права від інших галузей права. Поняття цивільного законодавства. Співвідношення цивільного законодавства з іншими галузями законодавства. Система цивільного законодавства. Конституція України – основа розвитку цивільного законодавства. Цивільний

кодекс України. Інші законодавчі акти. Підзаконні нормативні акти Президента України. Акти Кабінету Міністрів України. Акти органів місцевої влади і місцевого самоврядування.

Значення практики судів та господарських судів для вдосконалення цивільного законодавства.

Проблеми кодифікації цивільного законодавства.

Дія цивільного законодавства за часом, у просторі та за колом осіб. Зворотна сила закону.

Прогалини в регулюванні цивільно-правових відносин. Усунення прогалин. Аналогія закону. Аналогія права.

Предмет науки цивільного права. Методи дослідження цивільно-правових явищ. Система науки цивільного права. Цивільне право та інші юридичні науки. Цивільне право як навчальна дисципліна.

Тема 2. Поняття, зміст види цивільних правовідносин

Зміст заняття

Поняття цивільного правовідношення і його особливості. Зміст цивільних правовідносин. Поняття, зміст і види суб'єктивних цивільних прав. Суб'єктивне право і правоздатність. Суб'єкти цивільних правовідносин. Об'єкти цивільних правовідносин. Класифікація цивільних правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин.

Тема 3. Фізичні особи, як суб'єкти цивільного права

Зміст заняття

Поняття цивільної правоздатності, її характерні риси. Зміст правоздатності фізичних осіб. Виникнення і припинення правоздатності фізичних осіб. Правові наслідки обмеження фізичної особи у правоздатності. Поняття дієздатності фізичних осіб. Повна дієздатність. Надання повної дієздатності окремим категоріям осіб. Часткова і мінімальна дієздатність та її обсяги. Деліктоздатність цієї категорії осіб. Підстави та правові

наслідки обмеження фізичної особи у дієздатності. Визнання фізичної особи недієздатною, правові наслідки. Визнання особи безвісно відсутньою і оголошення її померлою, правові наслідки. Місце проживання, його юридичне значення.

Фізична особа як підприємець. Поняття правовий статус

Тема 4. Юридичні особи як суб'єкти цивільного права

Зміст заняття

Поняття і ознаки юридичних осіб. Види юридичних осіб, правоздатність юридичних осіб. Ліцензування окремих видів підприємницької діяльності. Органи юридичної особи. Філії, представництва, дочірні підприємства юридичної особи.

Створення юридичних осіб. Найменування юридичної особи. Знаки для товарів та послуг.

Припинення юридичної особи. Банкрутство.

Загальна характеристика установ та товариств. Їх види. Державна реєстрація підприємств. Господарські товариства як юридичні особи, їх види.

Виробничі кооперативи як юридичні особи, їх види.

Об'єднання як юридичні особи, види об'єднань.

Громадські організації, політичні партії. Фонди, релігійні організації як юридичні особи.

Тема 5. Об'єкти цивільного права

Зміст заняття

Поняття і види об'єктів цивільних прав. Речі, дії (послуги), продукти творчої діяльності. Особисті немайнові блага.

Речі як об'єкти цивільних прав. Класифікація речей. Засоби виробництва і предмети споживання. Речі вилучені з цивільного обороту, обмежені і не вилучені з цивільного обороту. Індивідуально визначені речі і речі які наділені родовими ознаками. Споживні і неспоживчі речі. Головна річ і приналежність. Подільні і неподільні речі. Гроші та цінні папери. Класифікація цінних паперів. Майно. Дії, послуги як

об'єкти цивільних прав. Продукти творчої діяльності як об'єкти права.

Особисті немайнові блага як об'єкти цивільних прав.

Тема 6. Загальні положення про право власності

Зміст заняття

Поняття власності і права власності. Зміст права власності. Способи набуття і припинення права власності. Поняття первісних і похідних способів виникнення права власності. Момент виникнення права власності Ризик випадкової загибелі речі. Форми власності в Україні. Поняття державної власності, її види об'єкти і суб'єкти державної власності. Підстави виникнення права державної власності. Націоналізація, реквізиція і конфіскація. Приватна власність. Суб'єкти і об'єкти приватної власності. Безгосподарне утримання майна. Набувна давність. Знахідка та скарб.

Значення та засоби захисту права власності. Цивільно-правові способи захисту права власності. Система цивільно-правових способів захисту права власності. Речево-правові та зобов'язально-правові способи захисту.

Витребування майна власником з чужого незаконного володіння, (віндикація). Підстави та умови віндикації. Сторони позову. Предмет віндикації. Випадки не допущення віндикації. Розрахунки при поверненні майна із незаконного володіння.

Відмінність віндикаційного позову від інших цивільно-правових позовів (реституційних та кондикційних позовів).

Захист прав власника від порушень не поєднаних з позбавленням володіння. (Негаторний позов).

Визнання права власності як спосіб захисту права власності.

Витребування грошей і цінних паперів на пред'явника.

Інші засоби цивільно-правового захисту права власності. Випадки позбавлення права власності.

Тема 7. Особисті немайнові права

Зміст заняття

Поняття особистих немайнових відносин, не зв'язаних з майновими.

Види особистих немайнових прав, не пов'язаних з майновими.

Особисті немайнові права. Що забезпечують природне існування фізичних осіб. Особливості захисту цих прав.

Особливості особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття фізичної особи. Особливості захисту цих прав. Поняття права громадян та організацій на честь і гідність. Захист честі та гідності громадян.

Види цивільних прав громадянина на недоторканість житла. Право громадянина на особисту документацію. Право громадянина на таємницю особистого життя. Право громадян на таємницю особистого спілкування.

Тема 8. Правочини

Зміст заняття

Поняття правочину. Відмінність правочинів від інших юридичних фактів. Значення правочину в цивільному обороті.

Види правочинів. Односторонні, двохсторонні і багатосторонні, планові і непланові, оплаті і безоплатні, реальні і консенсуальні. Правочини, що здійснюються під умовою. Правочини бартерні, аукціонні, ліцензійні та біржові.

Умови дійсності правочину: Здійснення правочину особами, які відбувають покарання в кримінально-виконавчих установах. Правові наслідки недійсності правочину.

Форми правочину. Усна і письмова форма. Нотаріальне посвідчення правочину. Конклюдентні дії і мовчання як способи вираження волі здійснити правочин. Наслідки недодержання форми правочину що встановлена законом. Державна реєстрація правочинів. Види недійсних правочинів. Нікчемні й заперечні правочини. Мнимі правочини.

Тема 9. Здійснення і захист цивільних прав

Зміст заняття

Поняття, принцип, межі і способи здійснення цивільних прав. Представництво: поняття та види. Повноваження представника. Поняття довіреності. Види довіреностей. Форма

довіреності. Особливості видачі довіреностей на отримання матеріальних цінностей. Строк дії довіреності. Правові наслідки припинення дії довіреності. Поняття і зміст суб'єктивного права на захист. Способи захисту цивільних прав. Система органів, що здійснюють захист цивільних прав.

Тема 10. Строки та терміни. Позовна давність

Зміст заняття

Поняття і значення строків (термінів) у цивільному праві. Види строків. Поняття і значення строків позовної давності. Вимоги, на які позовна давність не поширюється. Строки позовної давності (загальні, скорочені). Початок перебігу строку позовної давності. Відмінність строків позовної давності від інших цивільно-правових строків. Зупинення та перерив перебігу строків позовної давності. Поновлення та наслідки закінчення строку позовної давності. Порядок обчислення строків у цивільному праві.

Тема 11. Відповідальність у цивільному праві

Зміст заняття

Поняття та значення цивільно-правової відповідальності. Основні принципи цивільно-правової відповідальності. Майновий характер цивільно-правової відповідальності. Компенсаційна і стимулююча роль цивільно-правової відповідальності.

Умови цивільно-правової відповідальності. Цивільне правопорушення і його склад. Поняття шкоди і збитків. Протиправність дій боржника і заподіювана шкоди як умова цивільної відповідальності. Підстави, що виключають протиправність. Причинний зв'язок між протиправною поведінкою і наслідками, що настали. Вина у цивільному праві. Поняття та форми вини у цивільному праві. Випадки настання відповідальності незалежно від вини. Підстави звільнення боржника від відповідальності. Поняття випадку і непереборної сили.

Види цивільно-правової відповідальності. Договірні та позадоговірні відповідальності. Часткова. Солідарна та субсидіарна відповідальності. Повна та кратна відповідальності. Відповідальність за свої дії та за дії третіх осіб.

Цивільно-правові санкції. Відповідальність і санкції. Санкція як міра цивільно-правової відповідальності. Види санкцій у цивільному праві. Конфіскаційні санкції. Штрафні санкції. Компенсаційні санкції.

Розмір цивільно-правової відповідальності. Визначення розміру заподіяної шкоди або збитків. Урахування вини кредитора (потерпілого) при визначенні розміру відповідальності боржника.

Тема 12. Загальні положення про зобов'язання

Зміст заняття

Поняття зобов'язання та його основні ознаки. Елементи зобов'язань: суб'єкти, об'єкти та зміст зобов'язань. Множинність сторін у зобов'язанні. Зобов'язання дольові, солідарні та субсидіарні. Регресні зобов'язання та умови їх виникнення.

Санкції зобов'язань: відібрання індивідуально-визначеної речі і передача її кредитором; відшкодування завданих збитків; стягнення неустойки.

Зміна сторін у зобов'язанні (уступка вимоги та перевід боргу) - цеся.

Види зобов'язань; односторонні та взаємні; однооб'єктні, альтернативні і факультативні; головні та додаткові зобов'язання; договірні та позадоговірні зобов'язання.

Підстави виникнення зобов'язань: угоди, адміністративні акти, у зв'язку зі створенням витворів літератури, науки, мистецтва тощо; спричинення шкоди іншій особі; придбання або збереження майна за рахунок іншої особи без достатніх на то підстав; інші дії громадян і організацій, що не суперечать закону; події з настанням яких закон пов'язує настання цивільно-правових наслідків.

Підстави припинення зобов'язань.

Предмет, місце, час і спосіб виконання зобов'язання.

Поняття способів забезпечення зобов'язань та їх значення у діяльності фізичних та юридичних осіб.

Неустойка як спосіб забезпечення зобов'язань. Поняття неустойки та її види. Штраф, пеня, відмінність між ними. Неустойка законна та договірна. Залікова, штрафна, виключна та альтернативна неустойка.

Порука як спосіб забезпечення зобов'язань. Поняття договору поруки та підстава її виникнення. Форма договору про поруку. Сторони договору про поруку. Порядок заміни поручителя. Порядок припинення договору про поруку.

Гарантія як спосіб забезпечення зобов'язань. Поняття договору гарантії. Відмінність договору гарантії від договору про поруку.

Завдаток як спосіб забезпечення виконання зобов'язань. Поняття завдатку як способу забезпечення зобов'язань та сутність забезпечувальної дії завдатку. Форма договору про завдаток. Відмінність договору про завдаток від авансу.

Застава як спосіб забезпечення зобов'язань. Поняття договору про заставу та її значення. Підстави виникнення застави. Форма договору про заставу. Момент виникнення права застави. Права та обов'язки застагодержувача. Права та обов'язки застагодавця. Порядок реалізації заставленого майна. Види застав: іпотека; заклад; застава товарів в обороті та переробці; застава майнових прав; застава цінних паперів. Поняття та характеристика цих видів застав.

Інші способи забезпечення зобов'язань які використовуються у світовій практиці: утримання майна, що належить боржникові; резервуванню права власності. Коротка характеристика цих способів забезпечення зобов'язань.

Тема 13. Цивільно-правовий договір

Зміст заняття

Поняття цивільно-правового договору. Класифікація договорів. Зміст договору.

Структура договору: преамбула (вступна частина); предмет договору. Права та обов'язки сторін; додаткові умови договору; інші умови договору.

Порядок укладення цивільно-правового договору. Істотні умови договору. Момент укладення договору. Подання пропозиції для укладення цивільно-правового договору - оферта. Основні вимоги до оферти. Прийняття пропозиції про укладення договору - акцепт. Протокол розбіжностей та порядок його складання.

Способи укладання цивільно-правового договору: шляхом складання одного документа під назвою "договір"; укладання договору у відповідності з протоколом про наміри; шляхом обміну листами, телеграмами, по факсу, електронною поштою тощо; шляхом прийняття замовлення до виконання.

Порядок підписання цивільно-правового договору.

Порядок зміни, заміни та розірвання договору.

Види договору купівлі-продажу. Роздрібна купівля-продаж. Купівля-продаж на аукціонах. Договір купівлі-продажу жилого будинку та квартири. Договір купівлі-продажу земельної ділянки.

Договір купівлі-продажу газової зброї. Інші види договору купівлі-продажу.

Особливості укладення договору купівлі-продажу особами, які відбувають покарання у місцях позбавлення волі.

Договір довічного утримання. Особливість суб'єктного складу. Зміст договору. Припинення договору. Дострокове розірвання договору.

Договір міни. Бартер.

Договір дарування.

Поняття та значення страхування. Види та форми страхування. Страхові терміни. Зміст договору страхування. Права й обов'язки сторін за договором страхування.

Обов'язкове майнове страхування. Обов'язкове особисте страхування. Обов'язкове особисте страхування співробітників органів внутрішніх справ. Страхування цивільної відповідальності володільців транспортних засобів.

Добровільне страхування та його види.

Значення актів органів внутрішніх справ у забезпеченні інтересів учасників страхових відносин.

Тема 14. Право інтелектуальної власності

Зміст заняття

Поняття творчої діяльності та інтелектуальної власності. Об'єкти авторського права. Права авторів. Захист авторських і суміжних прав. Об'єкти патентного права. Оформлення патентних прав. Права авторів винаходів, корисних моделей, промислових зразків. Захист прав авторів і власників патентів.

Право на інші об'єкти інтелектуальної власності.

Авторське право. Поняття і джерела авторського права. Об'єкти авторського права і суміжних прав. Суб'єкти авторського права. Співавторство. Особисті немайнові і майнові права автора. Строк дії авторського права. Правомірність в авторському праві. Типи і види авторських договорів. Авторські договори про передачу творів для використання. Авторські ліцензійні договори. Права і обов'язки сторін по авторським договорам.

Використання творів і захист прав авторів України за кордоном. Авторські права іноземних громадян в Україні.

Патентне право.

Поняття патентного права у вузькому та широкому розумінні. Тенденції розвитку патентного права України. Міжнародне патентне правове співробітництво України. Промислова власність.

Об'єкти патентного права. Поняття та ознаки винаходу(корисної моделі). Патентноздатність винаходу, (корисних моделей). Види винаходів (корисних моделей). Суб'єкти патентного права (автор, заявник, патентовласник). Співавторство. Оформлення прав на здобуття патенту. Патентні Форми охорони на винахід (корисну модель). Термін дії патенту.

Складання, подача та експертиза заявки на видачу патенту. Право попереднього користування.

Право на промисловий зразок.

Поняття та ознаки промислового зразка. Види промислових зразків. Патентноздатність промислового зразка. Суб'єкти (автор, заявник, патентовласник). Співавторство. Оформлення прав на одержання патенту. Термін дії патенту і можливість його продовження.

Складання, подача і експертиза заявки на видачу патенту. Право попереднього користування.

Обсяг прав, які витікають із патенту. Передача прав на промисловий зразок. Ліцензійний договір.

Тема 15. Спадкове право

Зміст заняття

Поняття спадкового права і спадкоємства. Підстави спадкоємства. Основні поняття спадкового права. Спадкодавець. Спадкоємці. Спадкове майно. Час і місце відкриття спадщини.

Спадкоємство за законом. Коло спадкоємців за законом і черговість їх призначення до спадщини. Особливі категорії спадкоємців онуки, правнуки, непрацездатні утриманці).

Розділ спадкового майна між спадкоємцями за законом. Спадкоємство предметів звичайної домашньої обстановки та вжитку.

Спадкоємство за заповітом. Поняття заповіту. Зміст заповіту. Спадковий договір. Право на обов'язкову долю. Заповідальний відказ. Покладення на спадкоємців певних обов'язків.

Здійснення права на спадщину. Прийняття спадщини. Строк для прийняття спадщини. Оформлення спадкових прав. Відмова від спадщини. Перехід спадщини до держави.

Тема 16. Шлюб

Зміст заняття

Конституція України про зміцнення сім'ї та про посилення турботи про матір і дітей.

Поняття сімейного права, законодавство про шлюб і сім'ю. Поняття сім'ї. Умови взяття шлюбу. Перешкоди до взяття шлюбу. Реєстрація шлюбу та її значення. Порядок реєстрації шлюбу. Шлюбний контракт. Особисті та майнові правовідносини подружжя. Обов'язки подружжя із взаємного утримання.

Особливості взяття шлюбу з особами, які відбувають покарання у місцях позбавлення волі.

Поняття і підстави припинення шлюбу. Підстави та порядок припинення шлюбу в органах РАГС. Розірвання шлюбу в судовому порядку. Юридичні наслідки припинення шлюбу.

Поняття недійсності шлюбу. Підстави та порядок визнання шлюбу недійсним. Юридичні наслідки визнання шлюбу недійсним. Санація шлюбу. Права добросовісного подружжя при визнанні шлюбу недійсним.

Тема 17. Сім'я та родина

Зміст заняття

Підстави виникнення прав та обов'язків батьків і дітей. Встановлення походження дитини в органах РАГС і в судовому порядку. Реєстрація народження дитини. Оспорювання батьківства. Права й обов'язки батьків і дітей. Аліментні обов'язки батьків і

дітей. Аліментні обов'язки інших членів сім'ї та родичів. Розмір аліментів. Види заробітку та доходів, з яких не стягуються аліменти. Розшук осіб, які ухиляються від сплати аліментів.

Підстави та порядок позбавлення батьківських прав. Роль органів міліції при позбавленні батьківських прав. Відібрання дітей без позбавлення батьківських прав.

Поняття усиновлення. Таємниця усиновлення. Права й обов'язки усиновителів і усиновлених. Умови й порядок визнання усиновлення недійсним. Правові наслідки визнання усиновлення недійсним.

Тема 18. Житлові відносини в законодавстві України

Зміст заняття

Права громадян на житло та гарантії його здійснення. Поняття «житло» та житлові відносини. Право власності на житло та порядок набуття житла.

Найм житла. Сторони в договорі найму жилого приміщення. Норма жилої площі. Права та обов'язки сторін за договором найму. Сучасний стан житлових відносин. Порядок прийняття та загальна характеристика житлового кодексу.

4. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Під час вивчення дисципліни «Цивільне право» студенти активно залучаються до самостійної роботи, яка передбачає поза аудиторне використання завдань з опрацювання літератури цивільно-правової тематики, підготовки до практичних занять, модульного контролю та виконання курсової роботи, а саме:

1. Опрацювання лекційного матеріалу – 24 год.
2. Підготовка до практичних занять – 32 год.
3. СРС у модульні тижні (підготовка до модульного контролю та його складання) - 38 год.
4. Виконання і захист курсової роботи – 76 год.

Всього – 170 год.

5. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

I семестр

I модуль

Семінарське заняття № 1

Тема. Поняття, принципи і система цивільного права
(2 год.)

1. Поняття, предмет і метод цивільного права.
2. Цивільне законодавство.
  - а) поняття та структура цивільного законодавства;
  - б) дія цивільного законодавства у часі, просторі і за колом осіб;
  - в) застосування цивільного законодавства за аналогією.
3. Наука цивільного права.
4. Система цивільного права.

Семінарське заняття № 2-3

Тема. Фізичні особи як суб'єкти цивільного права
(4 год.)

1. Поняття цивільної правоздатності. Обсяг правоздатності фізичної особи.
2. Підстави та порядок обмеження правоздатності фізичної особи.
3. Поняття дієздатності фізичної особи. Обсяг дієздатності окремих категорій фізичних осіб.
4. Фізична особа як підприємець.
5. Підстави для обмеження фізичної особи в дієздатності та визнання її недієздатною, правові наслідки.
6. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою та оголошення її померлою. Правові наслідки.
7. Опіка та піклування.

Семінарське заняття № 4-5

Тема: Юридичні особи (4 год.)

1. Поняття та ознаки юридичної особи.
2. Організаційно-правові форми юридичних осіб.
3. Правоздатність і дієздатність юридичних осіб та порядок їх реалізації.
4. Державна реєстрація юридичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності.
5. Порядок виникнення та припинення юридичних осіб.

Семінарське заняття № 6

Тема. Право власності. Загальні положення (2 год.)

1. Поняття та зміст права власності.
2. Види власності в Україні.
3. Способи набуття і припинення права власності.
4. Момент виникнення права власності у набувача. Ризик випадкової загибелі речі.

Семінарське заняття № 7

Тема. Речі як об'єкти цивільних прав. (2 год.)

1. Речі як об'єкти цивільних прав. Поняття речей. Класифікація речей і її правове значення.
2. Дозвільний порядок придбання деяких речей.
3. Послуги і інші дії як об'єкта цивільних прав.
4. Особисті немайнові блага як об'єкти цивільного права.
5. Гроші та цінні папери як об'єкти цивільних прав.

II модуль

Семінарське заняття № 8

Тема. Особисті немайнові права як об'єкти цивільних прав. (2 год.)

1. Особисті немайнові права та їх види

2. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи.
3. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття особи.

Підготувати реферат: Право на життя та його забезпечення у цивільному праві.

Семінарське заняття № 9-10

Тема. Правочини (4 год.)

1. Поняття та ознаки правочину.
2. Види і форми правочинів. Право чини, які підлягають обов'язковому нотаріальному посвідченню. Правові наслідки недотримання форми правочину.
3. Умови дійсності правочину.
4. Тлумачення правочину.
5. Поняття та види недійсних правочинів.
6. Правові наслідки недійсності правочину. Правові наслідки недійсності частини правочину.

Семінарське заняття № 11-12

Тема. Здійснення і захист цивільних прав і обов'язків (4год.)

1. Поняття, принципи, межі і способи здійснення цивільних прав.
2. Представництво: поняття і види.
3. Поняття і види довіреностей.
4. Поняття і зміст суб'єктивного права на захист.
5. Способи захисту цивільних прав.
6. Система органів, що здійснюють захист цивільних прав.

Семінарське заняття № 13

Тема. Строки та терміни у цивільному праві, позовна давність (2 год)

1. Поняття і види цивільно-правових строків.
2. Поняття позовної давності.
3. Види строків позовної давності.

Семінарське заняття № 14

Тема. Відповідальність у цивільному праві. (2год.)

1. Поняття та значення цивільно-правової відповідальності.
2. Умови цивільно-правової відповідальності.
3. Види цивільно-правової відповідальності.
4. Санкція види санкцій.
5. Розмір відповідальності та його визначення.

Семінарське заняття № 15-16

Тема. Зобов'язання у цивільному праві. (4год)

1. Загальні положення про зобов'язання та їх види.
2. Суб'єкти зобов'язань.
3. Поняття і види договорів. Стандартний договір.
4. Заклучення і розторгнення договорів.
5. Виконання зобов'язань
6. Забезпечення виконання зобов'язань (неустойка, залог, гарантія, завдаток, поручительство).

II семестр / 15 годин/ I модуль

Семінарське заняття № 1-2

Тема. Договори (4 год)

1. Стандартний договір у цивільному праві.
2. Договір купівлі-продажу та його особливості.
3. Дарування як договірне зобов'язання

4. Договір довічного утримання (догляду).
5. Договір найму (оренди). Лізинг.
6. Договір страхування.

Семінарське заняття № 3

Тема. Не договірні зобов'язання.

1. Поняття і види не договірних зобов'язань
2. Рятування житла, здоров'я і майне як не договірне зобов'язання.
3. Вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення.

Семінарське заняття № 4

Тема. Право інтелектуальної власності (2год.)

1. Поняття і види прав щодо інтелектуальної власності
2. Право інтелектуальної власності у науково-дослідній діяльності
3. Право інтелектуальної власності у комерційній діяльності

II модуль

Семінарське заняття № 5

Тема Спадкове право (2 год.)

1. Поняття спадку і спадкового права.
2. Суб'єкти і об'єкти спадкового права
3. Види спадкування
4. Здійснення і виконання права на спадок
5. Спадковий договір. Секретний заповіт.

Семінарське заняття № 6

Тема. Шлюб в Україні (3 год.)

1. умови і порядок одруження. Шлюбний договір.
2. Майнові і немайнові відносини подружжя.

3. Особливості шлюбу з іноземцями.
4. Права і обов'язки дітей у сім'ї
5. Сучасний стан усиновлення в Україні.

Семінарське заняття № 7

Тема. Житлові відносини як цивільно-правові в законодавстві України. (2 год.)

1. Поняття «житло»
2. Право власності на житло та його реалізація
3. Особливості житлових відносин в сучасному праві України.

6. ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ З ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

1. Особливості системи цивільного права України.
2. Спадкове право в Україні і його особливості.
3. Особливості виконання зобов'язань.
4. Правове регулювання оренди і його проблеми.
5. Особливості правового забезпечення шлюбу і сім'ї в сучасній Україні.
6. Особливості приватизації державного житлового фонду в Україні.
7. Право державної власності в Україні.
8. Цивільно-правова відповідальність та її умови.
9. Захист прав споживачів в Україні.
10. Законодавство про захист прав споживачів та його особливості.
11. Правові засади іноземних інвестицій в Україні.
12. Особисті немайнові права та їх захист.
13. Спадкування за заповітом та його особливості.

14. Правове забезпечення банкрутства.
15. Особливості здійснення лізингових угод.
16. Право інтелектуальної власності в Україні.
17. Визначення строків у цивільному праві.
18. Опіка і піклування.
19. Особливості оподаткування фізичних осіб.
20. Цивільне право про ліцензування підприємницької діяльності.
21. Правові засади оренди.
22. Захист прав власності в Україні.
23. Права авторів та їх захист.
24. Договори купівлі-продажу (довічного дотримання, міни, дарування).
25. Особливості договору майнового стану.
26. Захист цивільних прав в Україні.
27. Алеаторні договори та їх особливості.
28. Договори найму та їх особливості.
29. Цивільно-правові відносини патентного права.
30. Міжнародно-правове регулювання купівлі-продажу товарів.
31. Боротьба з комп'ютерною злочинністю у цивільно-правовому полі.
32. Правове регулювання орендних відносин у сучасному законодавстві України.
33. Правове регулювання договорів по виконанню робіт.
34. Правове регулювання угод з нерухомістю.
35. Особливості правового регулювання договору застави.
36. Проблема відшкодування збитків у цивільному праві.
37. Відшкодування моральної шкоди за законодавством України.
38. Юридична відповідальність за порушення авторських та суміжних прав.
39. Правова охорона та захист комерційної таємниці.
40. Правова охорона знаків для товарів та послуг в Україні.
41. Правова охорона промислових зразків.
42. Правова охорона та захист авторських прав.
43. Суміжні права як об'єкт правового регулювання.

44. Комп'ютерна програма як об'єкт правового регулювання.
45. Особливості шлюбно-сімейних відносин в Україні.
46. Позовна давність у цивільному праві.
47. Договір найму житлового приміщення.
48. Транспортні договори.
49. Сім'я та родина у цивільно-правових відносинах.
50. Шлюбний контракт і особливості його заключення.
51. Усиновлення і його цивільний порядок.
52. Права і обов'язки батьків і дітей.
53. Договір довічного утримання і його особливості.
54. Підстави і порядок позбавлення батьківських прав.
55. Відповідальність за ушкодження здоров'я і смерть громадянина у цивільному праві.
56. Поняття і види позадоговірних зобов'язань.
57. Особливості договору схову.
58. Договір безоплатного користування майном.
59. Договір дарування. Рента.
60. Права і обов'язки нотаріуса у цивільному праві.

7. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ПО ВИКОНАННЮ КУРСОВИХ РОБІТ

Мета курсової роботи – поліпшення знань студентів з цивільного права, аналітична робота щодо окремих нормативних актів і впровадження одержаних теоретичних знань.

Вибір теми курсової роботи здійснюється за останньою цифрою залікової книжки. Наприклад: 7,17,27,37,47,57.

Структура курсової роботи:

Реферат

Вступ

1. Теоретичний розділ

2. Аналітичний розділ

3. Пропозиції та шляхи вдосконалення нормативно-правової бази або її впровадження

Висновки

Список літератури

У вступі необхідно охарактеризувати актуальність вибраної теми, її своєчасність та новизну. Окремо повинна бути виділена мета курсової роботи та її задачі. Треба пояснити структуру роботи та проаналізувати наявну нормативно-правову та наукову літературу по вибраній проблемі з окремим окресленням дискусивних і невіршених проблем.

У теоретичному розділі треба розглянути основні поняття («нормативний акт», «власність», «спадок», «майно», «відповідальність» тощо) вибраної теми; історію розробки нормативно-правових актів щодо об'єкту дослідження показати зв'язок проблеми з іншими галузями права. За можливості, передбачається систематизація правової та наукової літератури за темою. У аналітичному розділі розглядаємо конкретні проблеми впровадження окремих норм права та існуючі проблеми або досягнення у застосуванні нормативно-правової бази на практиці.

У третьому розділі автор курсової роботи вносить пропозиції щодо окремих визначень понять, вдосконаленню нормативно-правової бази або процесу її впровадження.

У висновках треба підвести підсумки щодо мети курсової роботи і поставлених задач, особливу увагу треба приділити пропозиціям, які вносить автор роботи.

Список літератури складається з використаних в роботі нормативно-правових актів (законів, указів, постанов, кодексів) – не менше 3; а також інших джерел (монографії, збірки, підручники, наукові статті) – не менше 5.

Обов'язкове використання двох-трьох наукових статей, поміщених в періодичних виданнях з 2000 року.

Оформлення курсової роботи

Курсова робота з цивільного права оформлюється за загальними вимогами:

1. Титульний лист
2. Лист-завдання
3. Обсяг роботи – 25-30 стор. А-4
4. Шрифт використовується однакової жирності, без виділення по тексту.

5. Список літератури оформлюється за зразком списку рекомендованої літератури, наданого в методичці.

Захист курсової роботи

Захист курсової роботи з цивільного права здійснюється після допуску викладача. Для отримання допуску до захисту треба надати курсову роботу у повному обсязі і відповідному оформленні за 15 днів до початку сесії, якщо інше не зазначено у листі-завданні.

Курсова робота, яка немає письмового дозволу викладача «До захисту». – є перешкодою до здачі сесії.

Курсову роботу студент захищає усно по всіх структурних розділах.

Оцінка за курсову роботу виставляється з урахуванням оцінки за зміст і повноту викладання матеріалу, оригінальність та доцільність пропозицій тощо при перевірці роботи викладачем; оцінки за відповідність вимог щодо оформлення курсової роботи та оцінки, яку студент отримує за захист роботи усно. Оцінюється курсова робота:

«відмінно» - А (5,0);

«відмінно» - В (4,9-4,5)

«добре» - С (4,4-4,0)

«добре» - Д (3,9-3,5)

«задовільно» - Е (3,4-3,0)

«незадовільно» - (<3,0)

Студенти, що не мають позитивної оцінки за курсову роботу до екзамену не допускаються.

8. ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ З ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Контрольна робота складається з теоретичного питання і двох задач.

Варіант № 1

Теоретичне питання: Громадяни як суб'єкти цивільного права

Задачі № 20,18

Варіант № 2

Теоретичне питання: Поняття і ознаки юридичної особи
Задачі № 13,17

Варіант № 3

Теоретичне питання: Майно як об'єкт цивільного права.
Задачі № 14,19

Варіант № 4

Теоретичне питання: Класифікація майна і речей у
цивільному праві.
Задачі № 15,11

Варіант № 5

Теоретичне питання: Особисті не майнові блага як об'єкт
цивільного права.
Задачі № 5,12

Варіант № 6

Теоретичне питання: Поняття особистих немайнових
прав.
Задачі 7,16

Варіант № 7

Теоретичне питання: Строки у цивільному праві.
Задачі 8,10

Варіант № 8

Теоретичне питання: Строк позовної давності та його
особливості.
Задачі № 1, 6

Варіант № 9

Теоретичне питання: Право власності у цивільному праві
Задачі № 2,4

Варіант № 10

Теоретичне питання: Договори та їх ознаки

Задачі № 3,9

9. ЗАДАЧІ ДО КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Власник корови розшукував її як загублену. Через півроку він знайшов свою корову на фермі у сусідньому селі. Забирати її він не хотів, а став вимагати виплати збитку за неодержаний від корови прибуток. Поясніть ситуацію, чи має право власник корови на будь-які відшкодування і повернення худоби?
2. Громадянин Д., будучи працівником археологічної експедиції, знайшов скарб, але 25% від держави за знахідку скарбу не одержав. Чи правомірні дії відповідно громадянина Д.? Поясніть ситуацію.
3. Опікун Д. двох неповнолітніх дітей одержав від благодійного фонду 250 грн. на придбання шкільного одягу. Але зважаючи на ситуацію, опікун Д. зробив закупки картоплі і овочів. Він був застережений комісією про опіку і піклування за свої дії. Чи мав Д. робити закупки? Чи повинна була комісія його попередити?
4. Батьки 15-річної дівчини зважаючи на зміни суспільного становища, звернулися до відділу РАГСу з заявою про зміну ім'я Рев міра на Ганна. Чи буде їх заява задоволена?
5. Громадянин Н. був акціонером фірми «Атол» на протязі чотирьох років, але дивідендів не одержував, хоча фірма високо прибуткова. Н. звернувся до суду з позовом на фірму «Атол», але йому було відмовлено. Поясніть ситуацію.
6. Громадянин С. збудував собі дачний будинок відповідно своєї фантазії і фінансовим можливостям. Через деякий час він одержав повідомлення, що будиночок буде знесений, тому що побудований без дозволу відповідних

- служб, без проекту і з порушенням будівельних норм. Чи є ситуація законною? Чи буде заява громадянина С. до суду прийнята?
7. Громадянин Л. передав у спадщину за заповітом онукам свою машину: старшому онукові $\frac{1}{3}$, а молодшому $\frac{1}{4}$ вартості машини, а залишок вартості – на витрати поховання. Які права і обов'язки мають спадкоємці? яким чином вони поділять спадкове майно?
  8. Н. на день народження (18 років) подарували гладкоствольну зброю для полювання. При проведенні рейду з вилучення зброї цю рушницю було конфісковано. Чи це законно? Поясніть ситуацію.
  9. Вантаж приватної фірми «Асаль», незважаючи на супроводження експедитора, виявився пошкоджений на залізниці. Підприємство звернулося до суду, але в позові було відмовлено. Чому?
  10. Пасажир П. почувши про початок посадки на його потяг, поспішив на перон, де був збитий автокаром з речами і вантажем. Чи буде йому виплачена страхова сума або відшкодування на підтримку здоров'я і лікування?
  11. Чи може бути визнаний винаходом і запатентованим:
    - вічний двигун
    - наукова теорія
    - математичний метод
    - метод управління господарством
    - умовні позначки, правила тощо?
  12. Громадянин С, як піклувальник 16-річної Л., був проти її шлюбу з Н., незважаючи на вагітність Н. Чи має право піклувальник С. на заперечення у цій ситуації? Поясніть.
  13. 18-річна дівчина Н. вирішила зареєструвати газовий пістолет, але їй було відмовлено в реєстрації. Чи правомірні дії щодо Н.?
  14. Охоронцю В. була передана нахов валіза з кішкою. Про зміст валізи він не знав, але мав алергічну реакцію на кішку і потрапив до лікарні. Чи повинен буде власник валізи відшкодувати збитки за лікування?

Знаючи, що готель охороняється приватним охоронним агентством, громадянин С., пішов пообідати до ресторану, а з його номеру були викрадені особисті речі і коштовності. Хто буде відповідати за викрадення речей і коштовностей? Поясніть ситуацію.

15. Потяг «Донецьк- Москва» запізнився до м. Донецьк на 8 годин. Громадянин Д. одержав травму, будши пасажиром потягу, але страхову суму йому не виплатили, аргументуючи, що рейс повинен був закінчитися раніше. Чи правомірні дії управління залізницею щодо Д.? Чи одержить страхову суму?
16. Група підлітків нанесла матеріальну шкоду громадянину С. Двоє підлітків були на момент скоєння правопорушення неповнолітніми. Яким чином буде розподілена відповідальність між учасниками правопорушення? У яких розмірах кожний з учасників буде сплачувати відшкодування громадянину С.?
17. Д., допомагаючи сусідові гасити пожежу в його садібі, втратив годинник та пошкодив власний одяг. Чи має право Д. вимагати від сусіда покриття збитків за втрачені речі?
18. Шістнадцятирічний Вітя Сумароков, який навчається в університеті, на одержану стипендію купив декілька білетів грошово-речової лотереї. По одному з цих білетів він виграв холодильник «Норд». Не проінформувавши своїх батьків, він продав холодильник за 300 грн. сусіду по будинку гр.Іванову. Батько Віті звернувся до Іванова з проханням повернути холодильник. Проте, гр.Іванов відмовився це зробити, посилаючись на те, що білети грошово-речової лотереї Вітя придбав на свою стипендію, то він може самостійно розпоряджатися як цими білетами, так і виграшами, які на них випали. Тоді батько Віті подав позов до суду про визнання договору купівлі-продажу недійсним. Яке рішення повинен винести суд?
19. Гр.. Гаврилов систематично зловживав спиртними напоями і 23 липня 2003 р. рішенням суду був

обмежений в дієздатності. Піклувальником була призначена його дружина. Заперечуючи проти рішення суду. Гаврилов звернувся в прокуратуру зі скаргою з наступних питань: 1) заробіток дружини значно перевищує його особистий, в зв'язку з чим неможливо погодитись з рішенням суду, що він ставить сім'ю в тяжке матеріальне становище; 2) призначення дружини піклувальником позбавляє можливостей заявляти позов про розірвання шлюбу, оскільки дружина, як піклувальник заперечує проти такого позову. Чи підлягає скарга задоволенню?

20. Громадянин З., проходячи по одному з універмагів м. Чернігова, побачив, що в ньому продаються футболки з його зображенням. Зображення точно відповідало фотографії, яку він недавно зробив в одному в ательє, до того ж фотографія йому не сподобалася. Громадянин З. звернувся в юридичну консультацію з питанням, чи порушені його права і чи можливий їх судовий захист. Яка відповідь повинна бути дана громадянину З.?

10. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Контрольна робота виконується у зошиті (12 – 14 сторінок) або на листах А4 друком.

На обкладинці обов'язково вказують варіант контрольної роботи, предмет (“Цивільне право”); прізвище, ім'я, по батькові виконавця, групу, номер залікової книжки, дату виконання роботи. В кінці роботи треба поставити особистий підпис.

Структура контрольної роботи: план відповіді на теоретичне питання; викладення теоретичного питання; задача № 1; задача № 2; перелік використаних джерел (не менше 3-х). Умови задач переписувати не треба.

Вибір варіанту контрольної роботи – за останньою цифрою залікової книжки.

Контрольна робота повинна бути здана за 2 тижні до початку сесії у кімнату № 28. викладач перевіряє роботу впродовж 10 днів після реєстрації. Зарахована контрольна робота є допуском до іспиту або заліку.

11. ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ (ЗАЛІКОВІ) ПИТАННЯ

I семестр

I модуль

1. Поняття, предмет та метод цивільного права.
2. Функції цивільного права.
3. Принципи та система цивільного права.
4. Поняття та види цивільних правовідносин.
5. Поняття, зміст цивільної правоздатності фізичних осіб. Підстави і наслідки її обмеження.
6. Поняття дієздатності фізичних осіб.
7. Обсяг дієздатності окремих категорій фізичних осіб.
8. Визначення фізичної особи безвісно відсутньою. Правові наслідки.
9. Оголошення фізичної особи померлою. Правові наслідки.
10. Поняття та ознаки юридичної особи.
11. Правоздатність юридичної особи.
12. Види юридичних осіб. Організаційно-правові форми юридичних осіб.
13. Господарські товариства як юридичні особи.
14. Порядок виникнення та припинення юридичних осіб.
15. Державна реєстрація юридичних осіб.
16. Поняття і види об'єктів цивільних прав.
17. Речі як об'єкти цивільних прав.
18. Цінні папери як об'єкти цивільних прав.
19. Послуги і інші дії як об'єкти цивільних прав.
20. Право власності в Україні: загальна характеристика

II модуль

1. Особисті немайнові права як об'єкти цивільних прав.

2. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи.
3. Особистості немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи
4. Дозвільний порядок набуття деяких речей.
5. Речі, які вилучені з цивільного обігу.
6. Поняття, та ознаки правочину
7. Види і форми правочинів.
8. Поняття та види недійсних правочинів.
9. Поняття, принципи, межі і способи здійснення цивільних прав.
10. Представництво: поняття і види.
11. Поняття і види довіреностей.
12. Способи захисту цивільних прав.
13. Поняття і види цивільно-правових строків.
14. Поняття позовної давності.
15. Зупинення, переривання і поновлення строків позовної давності.
16. Поняття і види цивільно-правової відповідальності та її умови.
17. Санкція у цивільному праві. Види санкцій.
18. Загальна характеристика зобов'язання.
19. Поняття і види договорів
20. Забезпечення виконання зобов'язань

II семестр

I модуль

1. Договір купівлі-продажу, його форми і особливості.
2. Дарування як договірне зобов'язання.
3. Договір довічного утримання (догляду).
4. Договір найму (оренди).
5. Умови і особливості договору лізингу.
6. Договір ренти.
7. Договір міни.
8. Договір про послуги.
9. Договір перевезення.
10. Договір зберігання.

11. Договори поставки і постачання.
12. Договір страхування.
13. Не договірні зобов'язання: загальна характеристика.
14. Види не договірних зобов'язань.
15. Рятування життя, здоров'я і майна як не договірне зобов'язання.
16. Вчинення дій в майнових іншої особи без її доручення.
17. Право інтелектуальної власності: загальна характеристика.
18. Види прав щодо інтелектуальної власності.
19. Право інтелектуальної власності у науково-дослідній діяльності.
20. Право інтелектуальної власності у комерційній діяльності: право на комерційне найменування, торгівельну марку.

II модуль

1. Спадкове право: загальна характеристика.
2. Поняття, суб'єкти і об'єкти спадкового права.
3. Обмеження суб'єктів і об'єктів спадкового права.
4. Спадкування за законом.
5. Спадкування за заповітом.
6. Здійснення і виконання права на спадок.
7. Оформлення права на спадок.
8. Спадковий договір. Секретний заповіт і його виконання.
9. Шлюб в Україні. Загальна характеристика Сімейного кодексу.
10. Умови і порядок одруження. Шлюбний контракт.
11. Умови і порядок розлучення.
12. Майнові і немайнові відносини подружжя.
13. Алементарні та доглядні права і обов'язки подружжя.
14. Особливості шлюбу з іноземцями.
15. Майнові і немайнові відносини подружжя, яке перебуває у громадському шлюбі.
16. Права і обов'язки дітей у сім'ї
17. Сучасний стан усиновлення в Україні.
18. Житловий кодекс України: загальна характеристика.

19. Поняття «Житло», право власності на житло та його забезпечення.
20. Особливості житлових відносин в сучасному праві України.

12. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Екзаменаційний білет містить два завдання, кожне з яких оцінюється в балах за певною схемою. Загальна максимальна сума балів, яку може набрати студент, становить 5,00.

Завдання екзаменаційного білету теоретичні. Вони передбачають визначення тієї чи іншої категорії, розкриття змісту, сутності явища чи процесу. Мета цих завдань – проконтролювати засвоєння студентами понятійного апарату дисципліни, здатність до переконливої аргументації щодо власної позиції. Максимальна кількість балів за це завдання – 2,5. Залежно від того, на скільки відповідь задовольняє вказаним нижче критеріям, кількість набраних балів може зменшуватись.

При оцінюванні враховується:

- вміння аналізувати нормативні документи відповідно часу і змісту документа; висловлювати власні судження з аналізу фактів і подій, що вплинули на появу окремих джерел цивільного права;
- вміння користуватися відповідними понятійними інструментами, використання юридичних термінів;
- визначення хронологічної послідовності історичних подій, вміння пов'язання історичних і юридичних фактів;
- вміння користуватися знаннями нормативних актів для рішення конкретних правових норм і задач.

Критерії оцінювання:

- 1) Оцінка «відмінно» (**A,B**) ставиться у разі виконання всіх перелічених вище вимог. Вміння аналізувати і практично застосовувати власні судження і знання

нормативних джерел і актів. Відповідне і акуратне оформлення роботи.

- 2) Оцінка *«добре» (С,Д)* виставляється у випадку, коли завдання в цілому виконано з використанням головних вимог, але студентом допущені незначні помилки в назвах документів, статтях, незначних фактах, прізвищах тощо. Оцінка *«добре»* може бути виставлена у випадку неакуратного виконання робіт і перекреслення, невідповідне оформлення основних доповідей. Немовне виконання практичної частини завдання (задачі).
- 3) Оцінка *«задовільно» (Д,Е)* виставляється в разі неповного висвітлення питань, недостатнього знання фактичного матеріалу, помилками в аналізі нормативних актів щодо істотних питань, не вирішення практичної частини роботи (задачі).
- 4) Оцінка *«незадовільно» (FХ)* виставляється у випадку коли: студент допускає грубі помилки у фактичному матеріалі; не вміє аналізувати нормативні акти і інші джерела.

13. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України. – К., 1996. – 64 с.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003
3. Сімейний кодекс України. – К.;Вен турі, 2003;// Голос України, 2002,26 лютого.
4. Проект Житлового кодексу України. // Голос України, 2001, - 7 квітня (зі змінами на 01.01.2004 р.)
5. Господарський кодекс України. – К. , 2004.
6. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. // ВВР України, 2002. - № 3 - 4
7. Цивільне право: підручник для студентів юридичних вузів і факультетів. За ред.. Н.О. Саніахметової, Є.О.Харитонова. – К.: Істина, 2003 – 496 с.
8. Обов'язковим є використання спеціальної періодичної літератури, а саме:

- «Офіційний вісник України»
- «Відомості Верховної Ради України»
- «Голос України»
- «Урядовий кур'єр»
- «Право України»
- «Підприємство, господарство і право»
- «Економіки, фінанси, право»
- «Фінанси України»
- «Охорона праці»
- «Праця і зарплата»
- «Уголь Украины»